

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԵՆ  
ՅՈՂԱՆՆԵՐՍ ԵՄԵՆՈՐԱՐ

ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

Գ. ՊԻՆՈՒ, ՂԱԼԱՌԻՍ, ԵՍԵՒ ՊԵՆԵ ՕՍՏՐՈՒՆԻ

Խմբագրութեան ուղղութեամբ նամակ կամ այլ  
գրութիւն եւ չի դարձուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK",  
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱՅ

# ՀԱՅՐԵՆԻԿ

ՕՐԱԳԻՐ

ՍԵՐԱԳՐԱՅ  
ՍԵՐԱԳՐԱՅ

| ԲԱԶԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ |         |       |     |
|-------------------|---------|-------|-----|
| Պարբերական        | 300 Բիւ | 75 Գր | Մեծ |
| Պարբերական        | 150     | 40    | Մեծ |
| Պարբերական        | 300     | 100   | Մեծ |
| Պարբերական        | 150     | 50    | Մեծ |
| Պարբերական        | 75      | 25    | Մեծ |
| Պարբերական        | 300     | 25    | Մեծ |

طبعة اسكي باقى عثمانیه  
خبره نيك فخرى ادااره خانه سته

## ՌՈՏՈՍԹՈՅԻՆԵՐԸ

Մտքին խորհուրդներ կը ներշնչու-  
նէ, սիրտը կը յուզէ և հագին տըխ-  
րութեամբ կը համակէ դաւառական  
կեանքի այն պատկերն որ երեւցաւ  
մեր երէկի թուով Տ. Տ. Նիկիթուզէ  
նկարումը:

Ի Ռոտոսթո հանրային կեանքին  
մէջ, ընդարձակ տարածութեան  
վրայ, կը պարզուի անհատներու  
կեանքի դժբաղդութեան այն տե-  
սարանն որուն շատ անգամ հան-  
դիսատես կ'ըլլանք մեր շուրջը: Հոր  
մը շատ տարիներու աշխատանքի,  
խնայողութեան արդիւնքն եղող  
դրամազրկութեան մը կը փնա-  
ցնէ տնտեսական, ու ինքն ալ կը  
փնտրուի միասին: Այս չէ՞ եղած և  
ռոտոսթոյններու վիճակը Հին սե-  
րունդներէ պատրաստուած կար կրօ-  
նասիրութեան, տոհմասիրութեան,  
ճանրախոհութեան բարոյական դրա-  
մազրկութեան մը, և նոր սերունդն այդ-  
ամէնը քամիին կուտայ, ցիր ու ցան  
կ'ընէ: Ու կը տեսնենք երիտասարդ-  
ներ որք իրենց ուսերը կը թոթովեն  
կեկեղեկին ու դպրոցին առջեւ, և  
կեանքի գերագոյն նպատակը, մե-  
ծագոյն հաճոյքը կը փնտրեն քա-  
վածքին, ըմպելիքին, թղթախաղին  
մէջ:

Ինչո՞ւ այս բարոյական փճացու-  
մը: Եւ այս հարցումին պատասխա-  
նելու համար կը հարցնենք, ինչո՞ւ  
այս փճացումը զոր տնտեսական մը  
ի դարձ կը դնէ իր խնայողութիւն  
սիրտը և աշխատող հորը դրա-  
մազրկութեան վրայ: —Ասանդի փոխա-  
նութեան մը կատարուած է որ խելացի  
կերպով չէ եղած: Միթէ այսպէս  
չէ՞ բնութեան մէջ ալ, ցուրտէն  
տաք, տաքէն ցուրտ փոխանցումը  
աստիճանաբար պէտք է ըլլայ և  
զրուակական միջոցներով, ապա թէ  
ոչ հիւանդութիւն, մահ առաջ կու-  
գայ:

Երէկ տեսնեք թէ հիմակուան  
ռոտոսթոյններու հայրերը տղէտ  
թէեւ, բայց ապագային տեսնելու ու-  
նէին աչքերնուն առջեւ: Հայրերը  
էին թէ պէտք է որ իրենց զաւակ-  
ներն իրենցմէ տարբեր բան ըլ-  
լան, բայց ինչ: Այդ ինչ ըլլալուն  
վրայ որոշ դադարաբար չունէին: Կը  
ղչային թէ ապրելու համար այսու-  
հետեւ ուսում պէտք է, բայց զի-  
տէրն այդ բարի մարդիկը թէ տղի-  
տոթներէ ինչպէս պէտք է դէպի  
դիտութիւն յառաջանալ: Ըրին ինչ  
որ կրնային ընել, դպրոց բացին,  
վարձապետ ունեցան, բայց մարդեր  
չունեցան իրենց առաջնորդ:

Ինչ որ պատահեցաւ Պոլսու ինչ  
որ պատահեցաւ զաւառները, նոյնը  
տեղի ունեցաւ Ռոտոսթո ալ: Կրթ-  
թական առաջնորդի չգոյութիւն:  
Եթէ ունենայինք սրտի ու խելի  
տէր կրթիչներու խումբ մը, ան-  
շուշտ պիտի պատրաստուէր սե-  
րունդ մը որ պիտի զիտնար շատ  
ճարտար ու իմաստուն կերպով շա-  
հադարեւ թարգմանին հին դրա-  
մազրկութեան և օգտուէր այն ընդ-

հանուր իղձէն որ կը տեսնուէր ա-  
մէն կողմ: Ամենքս ալ պիտի յա-  
ռաջանայինք զարգացման ճամբուն  
մէջ հաստատ քայլերով, եւ այսօր  
շատ տարբեր պիտի ըլլայինք:

Բայց ո՞չ ոք մտածեց եւ ոչ ոք  
ալ կարող էր մտածելու թէ պէտք  
է զոհողութիւն ընել, ուսուցիչ  
պատրաստել: Այս համարութիւնը  
ոչ մէկուն մտքէն կ'անցնէր, եւ  
մինչեւ հիմա ալ նոյն վիճակին մէջ  
ենք:

Ռոտոսթոյններն ալ անձնատուր  
եղան իրենց դէմը ելլողներուն, եւ  
դժբաղդութիւնը մեծ եղաւ ինչպէս  
կը տեսնենք: Նոր տղաքը մուցան  
անցեալը, բայց անոր տեղը չգրին  
աւելի հաստատուն հիմներու վրայ  
զետեղուած բարոյական չէ՞ք մը:  
Հիններուն կեանքն իրենց անհատ-  
կանն էր, անտանելի դարձաւ, բայց  
իրենք աւելի եւս անտանելի եղած  
են հիմա:

Սակայն Ռոտոսթոյնները բազ-  
մաթիւ թիւն մը ունեցան. դիպ-  
ուածք իրենց ծովըզերը նետեց  
երբեմն այնպիսի ուսուցիչներ որք  
առաքելի կ'ըլլաւ ունէին: Ոգե-  
ւորեցին իրենց փամփայտին պո-  
տանները, սորվեցուցին անոնց թէ  
քաղաքակրթութիւնն ու յառաջ-  
դիմութիւնը չկայանար երկու փը-  
րաներէն բաւ թոթովելու, վրդ-  
կային վրայ զնդասեղ մը զնելու  
մէջ:

Այդպէս յառաջ եկաւ խումբ մը  
որ որ մը պիտի հասունանար եւ պի-  
տի ըմբռնէր թէ ինչ պարտա-  
կանութիւններ ունի:

Ահա այդ խումբն է որ այսօր  
կը տեսնէ թէ մասնաւոր վերջին  
քանի մը տարիներու մէջ որպիսի  
յոռի ուղղութիւն մը տրուած է  
խելացի տղոց, և եթէ չարիքին առ-  
ջեւը չառնուի ամբողջ նոր սերուն-  
դը պիտի վարակի շնորհակալ հի-  
ւանդութեամբ: Պիտի պատրաս-  
տուի սրտով ու մտքով դատարկ  
ռոտոսթոյն հայեր, որք խելացի ու  
ողորմելի պիտի մնան և փճանան:

Լեզուի մը քանի մը բառերը  
սորվելով չէ որ մարդիկ զիտուն  
կ'ըլլան, կը զարգանան և կեանքի  
պայքարին մէջ մտնելու համար բա-  
ւական պատրաստուած կ'ըլլան: Լըր-  
ջութիւն, ազնուութիւն, բարոյական  
զգացումներ առաջին պայմաններ  
են դիտութիւն սորվելու և զարգա-  
նալու համար:

Այդ պայմաններուն համեմատ  
իրենց զաւակները կրթելու պատ-  
րաստութիւն կը տեսնեն այն երե-  
տասարդները որոնք քանի մը ամիս  
ի վեր է հին աղետաբեր դրութիւնը  
տապալեցին:

Այդ երիտասարդները Ռոտոս-  
թոյններուն ճշմարիտ բարեբարները  
պիտի ըլլան, անոնց յարգը քանի  
մը տարի վերջը պիտի ճաննանք:  
Առ այժմ Ռոտոսթոյնները թող  
անոնց զօրավիզ ըլլան, այդ կը բաւէ:

## ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐԱՄՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Մետրոպոլիտանի արքեպիս-  
կոպի Տ. Տ. Միքայէլեանց օգնական զոր-  
մէ մեզ շարք մը յօդուածներ, զորս արեւ-  
րաստարակներ յաղորդեցին:

«Իզմիրի Մետրոպոլիտանի արքեպիս-  
կոպի Տ. Տ. Միքայէլեանց օգնական զոր-  
մէ մեզ շարք մը յօդուածներ, զորս արեւ-  
րաստարակներ յաղորդեցին»:

Այս ամիսը որուն ծանրակիտ հետե-  
ւանքները այնքան տխուր մտածուած-  
ներու պատճառ կ'ըլլան Հայուն համար,  
ի հարկէ ոչ նոր է եւ ոչ միայն մեր աղ-  
ղիկ յատուկ: Այդ ամիսը ունեցեր է եւ  
ունի իր վարակման չըջանալով ոչ միայն  
փոքր, այլ եւ մեծ ազդեցութեան կեանքին  
մէջ: Սակայն ինչի առիթն էր թէ թէ  
մեր տխուր թէ՛ աւելի խոր փափանքած  
է եւ թէ շատ աւելի քայքայած է մեր  
մտաւոր, բարոյական ու ֆիզիքական  
կեանքը:

Այս տղաքը զորքը արդէն բաւական  
հայտնաւ տեղեր քաղաքի ու շրջեր է եւ  
վշտագին սրտով վրայ եղած է այդ իր-  
դութիւններուն: Բայց եթէ չըսենք բա-  
ցառիկ դէպ շատ արտաքին կարգի ա-  
տիկանի է հասած այդ տեսակետէն մա-  
նաւանդ իզմիրի հաստարակութեանց եւ  
մասնաւորապէս Հայոց կեանքը:

Ասոր պատճառները շատ պարզ են  
անոր որ կը ճաննայ այս քաղաքի աշ-  
խատողական դիրքը, առեւտրական  
յարբարութիւնները եւ մարդաբնակու-  
թեան խտնուրդ կեանքը: Այս մասին  
այլեւս անհրաժեշտ արդէն գրած ու  
խօսած ըլլալով, այսօր պէտք է զգացնենք  
այս կարեւոր խնդիրը լուստարանէ ման-  
կավարժական տեսակետով եւ ապագայի  
աւելի տխուր պատկերը նախազգիծ հայ  
հասարակութիւններու առջեւ:

Այդ ամիսը իզմիրի մէջ կարծես օրէ  
օր աւելի ու աւելի զգալի կ'ըլլայ եւ  
նորանոր խորհրդածութեանց ու հոգածու-  
թեանց գոնի կը բանայ: Ուստի մենք  
այդ անտարբայ չըսենք այս հասարա-  
կութեան մէջ աւելի լաւ ճանաչելու պա-  
տենութիւնն ունենալով, կրնանք աւելի  
բազմակողմանի եւ խոր կերպով անոնց  
հետեւնալ ըլլալ:

Օտարամոլութեան իբրեւ ամենահա-  
ւատարիմ վիճակացոյց կրնայ համարուիլ  
զարգացող, որովհետեւ այս կամ այն ընտա-  
նիքին ձգտումներուն հայելին է իր զա-  
ւակներուն տուած կրթութիւնն ու դաս-  
տարակութիւնը: Ահա այս պատճառով  
է որ իզմիրէն Պոլսու զրկուած թղթա-  
ցութիւնները վերոյիշեալ արտի մասին  
խօսելու առիտ միշտ նկատողութեան  
կ'առնեն օտար եւ ազգային զարգացումը:

Ինչպէս ամէն բնական ու հասարա-  
կական երեւոյթներ նոյնպէս ալ զմեզ  
զգաղցնողը կը գտնուի ոչ միայն իր զար-  
գացման մի որոշ աստիճանի վրայ, այլ  
եւ այդ ներքին վիճակի մասնաւոր երե-  
ւոյթները իբրեւ պատճառական փաստերու  
մէջ մէկ կենդանի ներկայացուցիչներ կը  
հանդիսանան մեզ:

Անոնք օրինակի համար իզմիրի եր-  
կու մայրիկ.  
—Բա՛, ձեր տղան ինչի՞ էք բողբոջա-  
կաններու վարժարանը տուել:  
—Գիտե՞մ, կը պատասխանէ իստա-  
կիցը, կ'ըսեն կո քիմ հանտեղ մեր զար-  
գացումն աղաւթ է:  
Ահա՛ ձեզ մի խօսք, որ իր մէջ կ'ամ-  
փոխէ այս քաղաքի հայ ծնողներու մը-

տածողութեան եւ զգացումներու երբեմն  
միամիտ, երբեմն ալ քողարկուած պատ-  
կեր:

Հիմա մենք վեր առնենք այդ քող-  
արկուած թէ քանի տեսակ երեւոյթ-  
ներ են պահուած անոր տակ:

Հայ ծնողն իր զաւակներն օտար զըզ-  
րոց կը զրկէ:

Ա. Բոլորովին անդիտակցաբար. այ-  
սինքն հետեւելով մեզային, որ մեծ դեր  
կը խաղայ ժողովրդներու կեանքին նաեւ  
այս ասպարէզին մէջ:

Բ. Անհեղաւ եւ ներկային մէջ դժգոհ  
ըլլալով հայ վարժարաններէն:

Գ. Ներկայ պայտածական մարմնի կամ  
որ եւ է անդամի հետ որ եւ է խնդիր ու-  
նենալով:

Դ. Լոկ շահանդուրութեամբ, յուսա-  
ւորով որ մի ֆրանսիացի կամ անգլիացի իր  
զաւակին եւ իրեն աւելի «ստակ» պիտի  
բերէ:

Ե. Չուզելով խելացիութեան միտման  
նստարանի վրայ տեսնել իր զաւակը:

Զ. Բոլորովին օտարացած ըլլալով:  
Հիմա այս մասին այլեւս չերկարելով  
բոլոր ծնողներու համար մէջ բերենք ման-  
կավարժութեան վերոյիշեալ զրկումը, զոր  
աշխատած ենք ինչպէս միւս մասերը ա-  
ւելի ընդարձակ չըջանալու մասին իր  
կերպով գրել:

Յ. ՏԵՐ-ՄԻՐԱՔԱՆՏ

## ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵՆ ՊԱՆԳՐԱՆԵՐԸ

Պայքարութեան մահը ուշադրութիւն  
կը հրաւրէ եւրոպացի մեծ տնտեսաւոր-  
ներուն վրայ:

Պայքարութեան վրայ մէկ քանի տե-  
ղեկութիւններ տուինք, ինչ որ մտած  
էինք ըսելու, սա է թէ Պայքարութեան  
է որ Պիլմարք իշխանին խորհուրդ տուաւ,  
ֆրանսիացիներու պատերազմին աղետաբեր  
եղան յետոյ, հինգ միլիոն ֆրանքի ա-  
հագին տուգանքը պահանջել եւ առնել  
Ֆրանսային: Պայքարութեան կը յուսար  
այդ կերպով անդամանելի հարուած մը  
տալ Ֆրանսային, եւ իր քաղաքական  
կործանումէն յետոյ ելմտապէս ալ կոր-  
ծանել զայն, կ'ըսուի թէ Պ. Պայքարու-  
թեան երբ տեսաւ որ Ֆրանսա այնքան  
ղրկութեամբ վճարեց իր պարտքը եւ  
այնքան քիչ ժամանակուամբ մէջ վերա-  
կազմեց իր երկամտեղը, հառաչելով ը-  
սելու է. «Եթէ զիտնայի, ալ աւելի  
կ'ուզէի»:

Մեծ տնտեսաւորներուն զէմբերը միշտ  
հետաքրքրական են: Բարիքի մեծ տե-  
ղանաւորներն են Պառնոս Ալֆոնս տը  
Ռոյիլը, Պ. Հէն, Պառնոս Ալֆոնս տը  
Ռոյիլը, Պ. Ժոնսէն, Կոմս Բիլէ-Վիլ,  
Հոլմիկէնները, Մալէնները, Անտոն-  
ները, Պ. Գրիստֆիլ և ուրիշներ:

Եւրոպայի մեծ հրապարակը Լոնտոնի  
մէջ է. կարելի չէ որսնալ Լոնտոնի հը-  
րապարակին զերազանցութիւնը թէ՛ եւ-  
րոպական գործերու եւ թէ ճարտարա-  
գործութեան ու վաճառականութեան հա-  
մար:

Անգլիոյ առեւտրական անհուն նա-  
ւատարմը, բազմապատիկ եւ վիթխարի  
ճարտարագործութիւնը, ընդարձակ ու  
բազմաթիւ քաղաքականութիւնները Լոն-  
տոնի պայծառներուն կուտան այնպիսի  
կարեւորութիւն մը եւ գործունէութիւն  
մը որ ուրիշ տեղ չգտնուիր:

Լոնտոնի մէջ պանթոնները պէտք է  
զանազանի բնական սեղանաւորներէն:

(\*) Այս կարգի ծնողներն էին, որոնք  
ներկայ տարուան մէջ վերջապէս հա-  
մոզուելով որ աղք. վարժարաններ կա-  
րող են հիմնաւոր եւ միեւնոյն ժամանակ  
բազմակողմանի ուսում տալ, մտաւարա-  
պէս 60 աշակերտներով աւելցուցին մեր  
երկեսու վարժարաններու սաներու թիւը:

Պանթոնի գործեր կ'ընէ եւ բնաւ սըն-  
տուկ չունի: Միլիոններով գործ կը տես-  
նեն այնտեղ թուղթի վրայ. հայտնա-  
թացներով եւ չէքերով կը կարգադրեն  
զայն: Պանթոններուն անտուր սեղան-  
նաւորին ըսել է, որուն արհեստն է ա-  
նոնց յաճախորդներուն հաշիւները բռնել,  
անոնց համար ստանալ ու վճարել, փո-  
խանակութիւն ընել եւ փոխանակազիր  
ծախել:

Ուրեմն տնտեսաւորներուն կարեւո-  
րութիւնը անշուշտ է պանթոններու կա-  
րեւորութեան ընդ: Պանթոններուն մէջ  
առաջին տեղը կը բռնէ Լոնտոնի Ռոյիլտի  
տունը, որուն պետը Լորտոնեան աս-  
տիճան ստացաւ եւ Լորտոնեան փողովին  
մէջ աթոռ ունի, ինչն էր որ անգլիա-  
կան կառավարութեան հայտնի գնաց  
Սուէզի բաժնեթղթերը, որոց համար  
Տըքազի գոյքը ստակ չէր գտած Բա-  
րիլի մէջ: Թագուհին եւ Կալէսի իշ-  
խան քանի քանի անգամ Լորտ Ռոյիլտի  
յայտնած են Անգլիոյ երախտագիտու-  
թիւնը՝ այս եւ ուրիշ ծառայութեանց  
համար, Գանի քանի անգամ անոր բը-  
նակարարը պատուած են իրենց այցե-  
լուծեամբ:

Ռոյիլտի տան հետ առաջին պանթոն  
է Մորկան տունը: Յետոյ կուգայ Պե-  
րինկեան երաքաց տունը, որ վերջին կոր-  
ծանուածն էր անգլիական ճարտարա-  
պետութեան յորհրդէ, այսօր առաջնական  
պէս կը գործէ, ճամբորդներու համար  
առաջին տունն է այդ, որովհետեւ իր  
չէքերը ամէն կողմ կ'ընդունուն:

Յիշենք յետոյ Կիպս տունը, ճամբոր-  
տունը որ մասնաւորապէս կը զարդի Յու-  
նաստանի գործերով, Բաֆայէ տունը,  
Սիթի, Բէյն եւ Սիթի պանթոն, Գոպոս  
տունը, Սիթին պանթոն:

Ի վիճինա, դարձեալ Ռոյիլտ տունն է  
որ մեծագոյն գործերը կը տեսնէ: Պառնոս  
Ալֆոնս տը Ռոյիլտ եւ իրեն արքունա-  
կան հագկերպիչներուն եւ պարահագնէս-  
ներուն մէջ միշտ սիրալիկ ընդունելու-  
թիւն գտած են Ֆրանսիացի կայսրէն:

Գրեթէ Անգլիոյ պանթոն եւս շատ  
հոր ընկերութիւնն է մը: Աւստրիոյ մէջ  
ի Պրիլին, Պայքարութեան պանթոն  
տունը, ամենէն կարեւորն է Մէնտէլտոն  
տունը, հին ընտանիք մը որուն անդա-  
նելէն էր նախաւորութեան կրթականը: Պ.  
Հանսէման եւս կարեւոր տնտեսաւոր մըն  
է: Վարկի մեծ ընկերութիւններն են Տէ-  
պոն Կիւսէլ-Քիլ և Տէպոն-Պիլ որ մաս-  
նաւորապէս Արեւելքի գործերով կը զբա-  
ղի:

Ի Ֆրանսիոյ կը գտնուի Բալիլտի  
մայր տունը, որ զեւ կարեւոր է Գեր-  
մանիոյ մէջ կողմը ունեցած ճիւղերու-  
վը: Սակայն կերպիւր Բարիլ է, որ  
Պառնոս Ալֆոնս իրաւամբ կը նկատուի  
թամանակաւ մեծագոյն տնտեսաւորներէն  
մին:

Ի Պրիւսիոյ դարձեալ առաջին տեղը  
կը բռնէ Ռոյիլտ տունը, զոր կը ներ-  
կայացնէ Պառնոս Կիւսէլ տը Ռոյիլտի  
(Բարիլ) փեսան Պ. Լամպէն: Պ. Լամ-  
պէն Եւրոպայի ամենէն փորձառու եւ  
մտապէտներէն մին կը նկատուի:

«Պանթոն տը Բալիլ է տէ Բէյն-Պա յն»,  
Գոպոսի Լիոնէն ու Գոպէն եւ Լիւն. տու-  
նը յետոյ կուգան առաջին կարգին վրայ:

Ի Մատրիտ, Ռոյիլտ տան ներկա-  
յացուցիչներն են Պ. Վէյլէյնք եւ Պա-  
ւէր, որք կարեւոր դիրք մը ունին կա-  
ռավարութեան եւ Մատրիտի ընկերու-  
թեան մօտ: Կը յիշուի նաեւ Պ. Սորո-

լոնկօ, բայց Եպիսկոպոսն զործերը Բա-  
րիզի մէջ կը տեսնուին՝ Բարիզ հաստա-  
տուած Եպիսկոպոսի սեղանաւորներու ձեռ-  
քով ։

Աթէնքի մէջ, Եպիսկոպոսական ա-  
ռաջնակարգ անձնակազմութիւնն է Պ.  
Սիւրկոս, որ սեղանաւոր չէ, բայց բոլոր  
գործերը կը վարէ ։

Ի Կ. Պոլսի, Գաղտնաօրները երկար  
ատեն մեծազոյն սեղանաւորները եղած  
են ։

Ի Լիւսպոն, պէտք է յիշել Պ. Ռամի-  
սօ եւ Պ. Պիւսնէ, որ վերջերս կոմսու-  
թիւն ստացաւ ։

Ի Բեդրպուրկ, մեծ վաճառականներ  
կան, այլ քիչ մեծ սեղանաւորներու վար-  
կի զվարակող հաստատութիւնն է Գոն-  
դաւառ տէրքոնթ ։

Իտալիոյ մէջ կան բազմաթիւ պան-  
քաներ, որք սակայն զրամ չեն չափը,  
ինչպէս Հոմոսի պանքան որ փրա վեր-  
ջերս, Երբեմն Թոնիլի տունը Նարոլի  
մէջ ներկայացուցիչ ունէր Պառն Աստ-  
ֆը, վերջէն Պառն Աստֆը հեռացաւ ։  
այս հեռացումը մեծ վնաս պատճառեց  
Իտալիոյ ։

Այս եւ ահա եւրոպական պանքաներուն  
ցուցակը, Զայնս ուսումնասիրած ատեն,  
իրողութիւն մը աչքի կը զարնէ. ընկե-  
րակցութեան ընդհանուր ձգտումը ։ Ան-  
հատները կը քայլունք կողմ տալու հա-  
մար անտրջաններուն տակ հաւաքական  
անուումը ընկերակցութեանց ։

## ԼԵՈՒԱՏ ԿԼԶԻՆ

Ամէն անոնք որ կարգացեր են Լօզիի  
Իւնտիւրի չիւրը, կը յիշեն այն վերջա-  
լուստայն գոյներն որով մեծ վիպասանը  
նկարած է տրտում համայնապատկերն  
այդ անհուն գործութեանց մէջ թաղուած  
հեռաւոր անձնօթ կողմին, այդ աշխար-  
հէն գրեթէ անշարունակ հողի կտորին,  
որ մոռցուած կեանքեր կը խորան մա-  
հաթոյր առանձնացման մը մէջ եւ ուր  
ձկնորսները կ'երթան, մոխրագոյն ան-  
հունութեանց վրայ, թանձր ու թաց  
մառախուղներուն մէջ իրենց կեանքը  
վտանգել ։

Այդ, հիմա կ'իմանանք որ բոլոր  
տրտութիւններով ծանրաբեռնուած այդ  
ցամաքի պատարը ամենէն մեծն իսկ պի-  
տի զգնու տրտութեանց, կատարելով  
անմարդկայն տրտութիւնը, Բնակիչ-  
ները, ընկճուած իրենց ծննդավայրին  
անգութ ամուլթենէն, կը փախչին այդ  
անհրաժեշտ վայրերէն աւելի նպաստա-  
ւոր երկնքի մը տակ իրենց կեանքը պա-  
տաւարեւոր համար, ժողովուրդին երեք  
քառորդն հիմակուելէ համաձայնութիւն  
մը գոյացուցեր է Միացեալ-Նահանգնե-  
րու կառավարութեան հետ՝ զաղթելու  
համար Ամերիկա, ուր կ'ապահովեն ի-  
րենց գոնիւրը լաւ ընդունելութիւնը, ո-  
րովհետեւ Իսլանտացիք հանրածանօթ են  
իրենց պարկեշտութեան համբաւով ։

Թորք մայր մը, այդ Իսլանտան,  
կարող ու դասն ստիւգով որմէ կաթ չը  
ըխիւր, անագորոյն մայր մը որ իր ծոցին  
մէջ իսկ իր զաւակներն անօթութենէ կը  
չորցնէ եւ որ զանոնք իր թեւերուն մէջ  
կը սեղծէ խեղդելու համար ։

Միջին հիւսիս կեանքը, արդէն զը-  
ժընդակ, տոկալի էր մինչեւ աստիճան  
մը ։ Հիմա անհանդուրժելի կը դառնայ ։  
Ամէն բան կը չորնայ, կը հասնի, կը լը-  
ռնծի, կը զառամի, եւ ինչպէս պառաւ

մը մարմինը, ուր զագրանքները կը բազ-  
մապատկերին հետզհետէ, տնկուածիւն-  
ներ ու դառնութիւններ կը մնան միայն ։  
Հողը կը փաթի հրաբխային հոսանքի մը  
ցնցումներով ։ Յիսուն տարի առաջ դեռ  
ծառեր կային ։ Իմա « մէկ հատ մը » կը  
մնայ միայն, որ հետաքրքրութեան ա-  
ռարկայ դարձած է, ճամբորդներուն ու-  
շադրութիւնը գրաւելով ։ Գնան սարի ա-  
ռաջ դարին եւ գետնախնձորը կը բուսնէ-  
ին, հիմա զանոնք տնկել իսկ չեն խոր-  
հիր ։ Լալան, ծծումբը, մոխիրը որք  
անդադար կը շատնան ու կը տարածուին  
հողին մէջ, հունձքի ամէն յոյս զնջած  
են ։ Բուսականութեան վերջին հետքը որ  
կը մնայ, բարակ անգոյն դարարիք մըն  
է որ տեղ տեղ կը ծածկէ հողը ։ Մայրա-  
քաղաքին մէջ դեռ քիչ մը ուտեստ կը  
զտուի, ամառը այն ալ նաւերուն բե-  
րած պաշարով, Բայց կղզիին ներսերը,  
ողորմելի բան է ։ մամուռով հաց կը յի-  
նեն եւ չորձած ձուկ կ'ուտեն, իբր սը-  
նունդ գրեթէ միայն ատիկա ունենալով ։  
Գոյութիւնն է որ կը վտանգուի, եւ  
խեղճ Իսլանտացիները, որք իրենց բնա-  
կավայրին սիրոյն համար մինչեւ հիմա  
տոկացած էին շատ մը դժուարութեանց,  
հիմա, բնութեան անդիմութեան տակ  
վերջնականապէս ճգմուած, կը փախչին  
անկից ։

Եւ միայն անուշիկ պակասը չէ որ  
այդ ապերախտ երկիրն անքնակելի կը  
զարնէ ։ Բուսականութենէ զուրկ տա-  
րածութիւններ կը տեսնուին լոկ, մերկ  
ժայռեր կամ զարդանոտ արտաշնչութիւն-  
ներով ծծմբաստաններ, որ ո՛րեւէ աշ-  
խատութիւն ապարդիւն է ։ Ամենէն ահ-  
ռելի համաճարակները կը վտանայ այդ  
ամէն կերպով զրկուած մարդերուն մէջ,  
որք այդ հիւսնութեանց զիրար զոհ  
կ'ըլլան այն անարեւելութեան պատճա-  
ռով որ զիրենք կը ծիրեցնէ ։ Շատեր  
կը մեռնին երկրորդի մը կրօնական որ  
լքարը կը հասցնէ ։ Թե՛ Լաւա կոչուած  
հիւսնութիւնն ալ յաճախողէ պէ ։ Ա-  
ռաջ, երբ բոլոր այս աղէտներն այս  
սաստիկութիւնը չունէին, Իսլանտացիե-  
րը առողջ էին եւ երկարակեցաց, ինչպէս  
իրենց ժամանակագրութիւններէն կը տես-  
նենք ։ Հիմա տխրոյ, հիւսնակալ, փը-  
տած են ։ Ալ վերջին կէտն է, որուն հա-  
սած են ։ Եւ եթէ դասարիք կ'ըլլան,  
պատճառն այն է որ զանազանութիւնն ալ  
անկարելի, վճռականապէս անկարելի է ։  
Ձմեռն է որ ամենէն աւելի կ'ընէ կ'ըլ-  
լայ ընտելեան խտութիւնն այդ զըժ-  
բաղը կղզիին վրայ ։ Կեանքը պարզա-  
պէս զարհուրեղի է այն ատեն ։ Ձիւրը,  
այդ խորտուրտ ցամաքին վրայ անագին  
կոյտերով զի զուելով, ամէն հաղորդա-  
ցութիւն կ'արգիլէ կղզիին մասերուն մէջ  
Յուրտը սոսկալի կ'ըլլայ, եւ այդ սա-  
ռեցող ոգին, այրելի նիւթերը կատա-  
րելապէս կը պակսին ։ Կողմուրը զուր-  
գորանքով կը պահեն կերակուր եփելու  
համար ։ Բնակիչները կը ստիպուին ի-  
րենց տուններուն մէջ թաղուելու ։ Փո-  
թորիկն ամէն տեղ սանձարձակ կը տիւրէ  
Բնութեան անհեղափոխ մանչիւնը, օղը  
Ղլաճգական դողով մը սարսելով, կ'երթ-  
թայ կը թափանցէ մինչեւ խորն այդ հողի  
տակ թաղուած ընակարաններուն, զորոք  
չինչու համար փայտը Նորվեգիայէն բե-  
րած են ։ Այդ միջոցին, ոչ մէկ նաւ կըր-  
նայ մօտենալ կղզիին, Այսպէս որ բնա-  
կիչները անշարունակ են ոչ միայն աշ-  
խարհի մնացած մասէն, այլ եւ իրարմէ  
իսկ, դատապարտուելով ամեն ն կա-  
տարեալ, ամենէն յուսահատեցուցիչ ա-  
ռանձնացման որ կրնայ երեւակայութիւն

Եւ այս ամէնուն հետ, Իսլանտացիք  
ունին նաեւ ամենէն սարսափելի հետա-  
պատկերն իրենց աչքին առջեւ, իրենց  
կղզիին ստեղծւոյ ծովին մէջ ։ Ատիկա  
անխուսափելի է, երկրաքանդու կար-  
ծիքով, որք վճիռը տուած են ։ Իսլան-  
տան մնացորդն է արդէն աւելի ընդար-  
ձակ ցամաքի մը, որ Թրիդլենտ անու-  
նով գոյութիւն ունէր, ինչպէս կը տես-  
նենք ժեղ դարուն քորտնակներուն մէջ,  
եւ որ ծովուն տակ անհետացած է ։  
Այդ մեծ ոչնչացումն փրկուած միակ  
բեկորը, Իսլանտան կը մնայ դեռ ։ Բայց  
1793ին Հէլսինկի մէկ տակալի ռուկումէն  
ի վեր, հարկային ցնցումները հետզհե-  
տէ կը յաճախեն, հողը կ'աւելուկեն, եւ  
գուշակել կուտան վերջնական քաղա-  
յութիւնն եւ ընկուզումը ջուրներուն տակ ։

Այս պայմաններուն մէջ, Իսլանտա-  
ցիներուն այսչափ ժամանակ դիմանալն  
իսկ քաջութիւն մըն էր ։ Եւ երբ հիմա,  
հարահառած, կը մեկնին անկից, կ'ըմ-  
բռնենք որ ալ հատած է իրենց քա-  
ղութիւնը, եւ « սրտաշարժ չէ » այս լքու-  
մը ծննդավայրին, աւելի փախուստ մը  
իրենց տունէն որ կը վանէ զանոնք ։  
Ամերիկայի ասպնջական փութուքները  
վրայ, ուր ալ երջանիկ պիտի ըլլան  
հալածուածները, երկայն առեւն այդ  
պարկեւտ ու բարի մարդիկը արցունքոտ  
չափերով պիտի յիշեն իրենց մառախա-  
պտ երկիրը, որ զիրենք կը չարարէր  
բայց զոր կը սիրէին անշուշտ ։

## ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռ Ո Ւ Ս Ւ Ա

Ռուսիոյ հանրային կարծիքը շատ կա-  
րեւորութիւն կուտայ այն բանակցու-  
թիւններուն որք կը կը կատարուին առ-  
եւ գերման կառավարութեանց միջեւ ա-  
ռուտական դաշնագիր մը կնքելու հա-  
մար ։

Թէ Պ. Բաբիլիւն եւ թէ Ռուսիոյ եւմ-  
տական գործը նախարար Պ. Վիթէ հա-  
մապարակ կը փախալի որ այս բա-  
նակցութիւնը յաջող ելք ունենան ։

Գերմանիոյ նախարարապետը կը յու-  
սայ թէ երբ երկու կայսրութիւնները ա-  
ռուտական լաւ յարաբերութիւններ ու-  
նենան, իրենց քաղաքական յարաբե-  
րութիւններն ալ մտերմական կ'ըլլան ։ Իսկ  
ռուս նախարարին մեծ մտադրու-  
թեան է թէ ինչպէս կը զինուոր զինու-  
թանքն եւ Պերլինի հրապարակին վրայ  
ռուսական արժէթուղիներուն վարկը լա-  
ւացնել ։

Միւս կողմէ երկրագործները որք  
Ռուսիոյ ամենէն աւելի բազմաթիւ եւ  
ամենէն աւելի աղքատիկ դասակարգը կը  
կազմեն, մեծ չաճ ունին որ գերմանական  
հրապարակը բացուի առջեւնին եւ կա-  
րենան իրենց արմուխն հոն զրկել ։ Բայց  
այս անունուն հետ միասին կը կարծուի  
թէ առեւտրական դաշնագիրը շատ զըժ-  
ուարութիւններու պիտի բաղէր ։

Յ Ր Ա Ն Ս Ա

Ժեյմս Երանցի խմբագրութեան  
մին հարցազոյսն է հարցազոյսն զատուոր  
Պ. Յարաքիլի թէ Արթուր թուղթներուն  
ծրարը ո՛ր կը գտնուի ։ Այս թուղթները  
պահողին անունը ու տեղը միայնա-  
մայն յայտնած է ։

## ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ

Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին  
անդամ Սըր Ջորջ Տիլը որ Եւրոպայի  
գլխավորական խնդիրներու ուսումնասի-  
րութիւնը իրեն մասնագիտութիւն ը-  
րած է եւ մեծ համբաւ կը վայելէ,  
այս օրերս հրատարակեց կարեւոր յո-  
դուած մը որուն մէջ կ'ըսէ թէ « Գեր-  
մանիոյ գլխավորական անժամեղի գերա-  
զանցութիւնն այլ եւս գոյութիւն չունի » ։

Սակայն Սըր Ջորջ Տիլը կը հաւատա-  
տէ թէ կենսական առաւելութիւն մը ու-  
նին Ֆրանսական բանակներուն վրայ,  
այն է տարիքն այն զօրավարներուն որք  
պատերազմի միջոցին պիտի վարեն բա-  
նակներն իբր ընդհանուր հրամանատար  
կամ զօրագունգերու եւ զօրաբաժիննե-  
րու հրամանատար ։ Գերմանիոյ հրամա-  
նատարներն աւելի երիտասարդ եւ հե-  
տեւաբար աւելի կարողի ու առողջ են ։

ՄԻՒԱՆ ԹԱԳԱՌՈՐԸ

Միխայիլ մետարպոլիտը մարտ հին  
ի Բարիզ Սերպիոյ նախկին թագաւոր  
Միլանի հետադուր Միլանի Սիւրիոյ  
այն պաշտօնագիրն որով բոլոր եպիսկո-  
պոսները կը յայտարարեն թէ Սիւրիոյ կը  
նկատէ թէ Միլան թագաւորին եւ Նա-  
թալի թագուհին ամուսնութիւնը գոյու-  
թիւն ունի եկեղեցական օրէնքով եւ Ե-  
կեղեցիին օրհնութիւնը կը զրկեն Ալեք-  
սանտր թագաւորին ծնունդներուն ։

## ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԸ

Կրօնական ժողովը երէկ նիստ  
ըրաւ Պատրիարքարանին մէջ նա-  
խագահութեամբ Ս. Պատրիարքին  
եւ ատենապետութեամբ Յովհաննիս-  
եան Տ. Գրիգորիոս եպիսկոպոսի ։

Ժողովը զբաղեցաւ ամուսնական  
եւ անհատական խնդիրներով ։

Սամաթիոյ եկեղեցիներուն հա-  
մար երեք քահանայացու ներկա-  
կայացուած ըլլալով ժողովը յաջորդ-  
նապէս որոշում պիտի տայ ։

Երէկ Պատրիարքարանի վարչօրոգու-  
թեան հոգաւոր հարապարակու մըն ալ  
հարաւորուած ըլլալով նախապարտա-  
կան քննութիւններն ըրաւ ։

Սիւսի Միտրանիւն Պէրպէրեան Ներ-  
սէս վարդապետ որ ատենէ մը ի վեր Պո-  
լիս է, պատրիարքական յանձնարարու-  
թեամբ մինչեւ Զատիկ պիտի քարոզէ  
Սամաթիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ ։

## \* ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՕՐԱՅՈՑԸ

ՅՈՐԴՈՒՄԱՐԻ 1893. Փետր. 24/8 (Ն. 8.)  
55-311

ՏԱՐԻՑԻՒՄ. Թուական 2-րդ. ՏԵՂԵՂ=4385  
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺԵՂ. Տարածական Թուական. ԹԵՂԵՂ  
=1312. Թուական 2-րդ. 1310. Տարածական 20.  
ՍԵՒԵՆԻ ՄԱՐԿԵՆ. 1308. Տարածական 24.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ. ԱԶ. ԺԵՂ. ԵՐ ՄԵՃ ԴԱ-  
ՏՈՂ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. 1836. Խաղողի Զիւլէքեա-  
նէն եւ 16 հոգի միասեղ աշուղտաւ ։

ԿԵՍ ՕՐ = 5-53

## ՏԻՎՐԻԿԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆԻՐԸ

Մեր վերջին թիւերէն միոյն մէջ  
կատարակէինք որ Տիվրիկի հասոյթներն  
յանձնուին Միացեալ Ընկերութեան որ  
այդ քաղաքին կրթական գործը օգտա-  
կարարէն ատանանքու միակ փորձառու  
եւ կարող մարմինն է, Այն տիվրիկցիներն  
որք մեր առաջարկութեան մէջ իրենց  
դպրոցին բարեկարգման համար հոգածու-  
թիւն մը միայն տեսած էին, շատ ուրախ  
են որ այս յօդուածով ուշադրութիւն կը  
հրաւիրենք իրենց քաղաքին դպրոցին  
անդհանգիւր զինակցին վրայ, իսկ կան  
ուրիշներ ալ որք կարծին են նշմարել  
անարդանք մը իրենց անձին ղէմ ։

Յօդուածը գրուած ատեն մենք հատ մը  
Տիվրիկցի չէինք ճանչնար ։ Ասոր համար  
ոչ փափագ կրնայինք ունենալ եւ ոչ ալ  
ժամանակ, զբաղել տիվրիկցիներու անձնա-  
կանութեան հետ, որոնք կրնան վարպետ  
վաճառական, յաջող լուսամայափոխ, ճար-  
պիկ արհեստագործներ ըլլալ առանց զըպ-  
րոց, մեթոտ, կրթական ուղղութիւն  
ըտուած բաներուն տեղեակ ըլլալու ։

Մեր յարուցած խնդրը լոկ դպրոցա-  
կան է, եւ ուրախ ենք որ առաջարկու-  
թիւնն ընդունուի իրենց կը գտնէ արդէն  
շատ մը շրջանակներու մէջ ուր կ'ըսեն  
թէ Տիվրիկի դպրոցին բարեկարգութիւնը  
պիտի կրնայ ապահովուիլ անփոփոխ եւ  
տեւական մարմին մը խնամքով միայն  
եւ առ այժմ, այս հանգամանքներն ու-  
նեցող մի միայն Միացեալ Ընկերութիւնը  
կայ ։

## ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԿՅՈՒԹԻՒՆ

Շատ ոչինչ էին երկուշաբթի օր Լոն-  
տոնի հրապարակին վրայ եղած փոփո-  
խութիւնը ։ Անգլիական քոնսուլտէն 'ի  
չափ վրայ դրաւ ։ Օսմանեան թղթերն  
առ հասարակ անփոփոխ էին, ինչպէս  
նաեւ յունականներն ու եգիպտականք ։  
Ի վիշենա օսմ. երկաթուղին 'ի, եւ Բէ-  
սիս 2 վրայ զրին ։ Ի Բարիզ զինքը  
թեթեւ տարբերութիւններ ունեցան  
դէպի վեր կամ դէպի վար ։ Յիսթանական  
թանթը 0,14 հոգեւ Օսմ. թղթին առ  
հասարակ քիչ շատ կոտորեցին բացի Բէ-  
սիսն, որ 3/4 վրայ դրաւ եւ օսմանին, որ  
յանգեցաւ 387/4 ։ Օսմ. քոնսուլտէն  
զոգեցաւ 22/45 Ի եւ երկաթուղին 'ի  
կորսեցաւ ։ Պանթ 0 թման 2/4 ինչեւ  
եւ Բրիտիթ 0,63 ։ Մաքսաթուղիք  
հիշ 'ի էին ։

Երէկ Ղալաթիոյ գինը տարտաժ  
էին եւ իրիկուսն ղէմ բաւական կոտորե-  
ցին ։ Վերստին մեծաքանակ վաճառու-  
ներ տեղի ունեցան ։ Երկաթուղին վը-  
րայ, որ պահ մը ինչեւ մինչեւ 92 Ֆը-  
րանք ։

## ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՊՈՐՈՍ

( փետր. 22 )

|                             |         |
|-----------------------------|---------|
| ԸՆԹԱՑԻՔ ՓՈՒՄԱՆԱԿԱՆՈՑ        |         |
| Երեք ամիս Լոնտոնի վրայ..... | 110 1/2 |
| Երեք ամիս Բարիզի վրայ.....  | 22 72/2 |
| ԲՈՒՄՈՒՆԻՑԷ                  |         |
| Երեք ամիս Բարիզի վրայ.....  | 24 28   |
| Երեք ամիս Բարիզի վրայ.....  | 24 27   |
| ԲԱՆԱԿԱՆ ԸՍՏԱՆԻՑԷ            |         |
| Երեք ամիս Բարիզի վրայ.....  | 84 30   |
| ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ           |         |
| Փոխաւորութիւն Սեւի Ա. ....  | 56 1/2  |
| Փոխաւորութիւն Սեւի Բ. ....  | 33 1/2  |
| Փոխաւորութիւն Սեւի Գ. ....  | 23      |

|                         |            |
|-------------------------|------------|
| ԲԱՆԱԿԱՆ ԸՍՏԱՆԻՑԷ        |            |
| Լոնտոնի երկաթուղին..... | Ֆր. 92 1/2 |
| Բարիզի երկաթուղին.....  | 5 97       |
| Բէսիս.....              | 16 38      |

## ԹԵՐԻՐՈՆ \* ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (78)

## ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒՐ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

## ԱՆՈՒԱՆ ՊԱՏԻՒԸ

Մարտի տարեւոր մտքին մէջ այն-  
պիսի դատարարութիւններ, որոց սոսկալի  
հետեւանքները ոչ կրնար գուշակել եւ ոչ  
հաղուել, Սէրմէօզի ծառուղին կը հասնէր,  
երբ իրեն անանկ երեւցաւ որ ետեւէն  
մէկը կը վազէ ։

Ետին դարձաւ, եւ տեսնելով որ եր-  
կու հողի կը վազեն ու նշաններ կ'ընեն  
կանգ առաւ ։

Վազողներն էին Շիւբէն եւ իր մէկ  
որդին ։

Մերունի դաղտորը կրկնակի իրիկուսն  
սպրդեր էր այն մարդոց մէջ, որք Սէր-  
մէօզ պիտի երթային բնակարանները  
պատրաստելու ։ Կարածին օգտակար ըլ-  
լալու միջոցը գտած էր, եւ հիմայ կը  
ջանար անհրաժեշտ կարեւորութիւն մը  
ստանալ ։

— Ա՛հ, պարոն մարդիկ, զոչնց՝ երբ

ձայն հանելու չափ մօտեցաւ, որդին ու  
եւ ամէն

զոր մոռցայ ըսելու . իմացայ թէ գուշ  
կելով որ կղերը նորէն իր ազդեցութիւն  
ձեռք պիտի անցնէ՝ սկսեր է ջերմաս

Ընդհանուր գործակալ Համայն թուրքոյ , Պուլկա-  
կարիդ և արեւելից . Պ. Վիթթօր Շնոիթ